

Ime i prezime: Sandra Orlović

Ime organizacije i institucije: Fond za humanitarno pravo

Kontakt telefon: 011 3349 766

E-pošta: office@hlc-rdc.org

Datum: 23. decembar 2014. godine

1. Primedbe i sugestije, koji se odnose na Nacrt zakona kao celinu ili na njegov deo

Primedbe Fonda za humanitarno pravo (FHP) odnose se na odredbe Nacrta zakona kojima se uređuju status, prava i postupak ostvarivanja prava civilnih invalida rata, civilnih žrtava rata i njihovih porodica.

Ratovi u bivšoj Jugoslaviji tokom devedesetih godina XX veka obeleženi su masovnim stradanjem civila. Masovne egzekucije, prisilni nestanci, tortura, zatvaranje i zlostavljanje u logorima, seksualno nasilje, nezakonita hapšenja, i drugi vidovi kršenja ljudskih prava ostavili su za sobom desetine hiljada žrtava kojima je neophodna institucionalna pomoć i podrška da se izbore sa fizičkim i psihičkim posledicama preživljenog nasilja ili gubitkom najbližih. Značajan broj njih danas živi u Srbiji. Pred institucijama Srbije je pravna, moralna i civilizacijska obaveza da im obezbedi dostojanstvenu brigu i pažnju, sa ciljem priznavanja njihove patnje i reintegracije u društvo.

Prema savremenim standardima zaštite žrtava kršenja ljudskih prava, institucionalni i normativni okviri koji imaju za cilj da se žrtvama nasilja obezbede mehanizmi pomoći i podrške moraju zadovoljavati elementarne univerzalne principe ljudskih prava – jednak tretman svih osoba koje se nalaze u istom položaju i poštovanje njihovog ljudskog dostojanstva. Takođe, ozbiljan pristup u kreiranju ovih mehanizama bi morao uzeti u obzir sve karakteristike konkretnog konteksta i krajnjih beneficijara, odnosno žrtava i dizajnirati sistem pomoći koji neće isključivati osobe sa stvarnim potrebama i iskustvom koje ih čini žrtvama, zbog komplikovanih administrativnih zahteva ili političke, odnosno ideološke interpretacije događaja iz prošlosti.

a) Nacrt zakona ne pruža adekvatan sistemski odgovor na realne potrebe i diverzitet civilnih žrtava rata i žrtava koje su nasilje pretrpele u uzročno-posledičnoj vezi sa sukobima u bivšoj Jugoslaviji tokom 90-tih.

Nacrt zakona ne uzima u obzir da su se tokom 90-tih godina, za vreme oružanog sukoba u Bosni i Hercegovini (BiH) i Hrvatskoj, na teritoriji Srbije dešavala kršenja ljudskih prava, koja su u uzročno-posledičnoj vezi sa tim sukobima, koja su dokumentovana i od strane međunarodnih tela poput Ujedinjenih nacija i domaćih i stranih međunarodnih organizacija. Povodom tih događaja i sudovi u Srbiji su donosili pravosnažne odluke kojim je sudski potvrđeno da su se akti kršenja ljudskih prava dogodili. Nabrojaćemo samo neke: 1) Prinudna mobilizacija nekoliko hiljada izbeglica iz Hrvatske i BiH, od strane pripadnika Ministarstva unutrašnjih poslova Srbije koja je za posledicu imala torturu, smrt ili prisilne nestanke prinudno mobilisanih; 2) nezakonito privođenje i tortura nad stotinama građana bošnjačke nacionalnosti u Sandžaku tokom sukoba u BiH, pod

neosnovanim optužbama da sarađuju sa Armijom BiH, i da učestvuju u aktivnostima „protiv države“; 3) ubistva, maltretiranja i proterivanja građana bošnjačke nacionalnosti iz pograničnih sela u opštini Priboj tokom rata u BiH.

Eventualni argument autora da je *ratio legis* Nacrta zakona pružanje zaštite isključivo osobama stradalim u periodima formalnog proglašenja ratnog stanja (dakle do 27. aprila, odnosno 19. maja 1992 i u periodu 24. mart – 26. jun 1999 – član 4, tačka 4, 5 i 6) bio bi kontradiktoran sa nekim drugim odredbama zakona i davanjem zaštite određenim kategorijama lica, koja nisu civilne žrtve rata već nasilja u nekim drugim okolnostima – terorističke i diverzantske aktivnosti, itd.

Dalje, odredbe Nacrta zakona nisu usklađene sa opštepoznatom činjenicom, prihvaćenom u brojnim i sudskim i političkim dokumentima da su sukobi u bivšoj Jugoslaviji imali snažan regionalni karakter koji se između ostalog ogledao i u činjenici da su žrtve iz jedne države preživele akt nasilja u drugoj. Najbolji primer su građani Srbije bošnjačke nacionalnosti koji su oti i ubijeni na teritoriji BiH od strane Vojske Republike Srpske (Slučaj Štrpci i slučaj Sjeverin). Jedini razlog zbog čega danas njihove porodice [nisu priznate](#) kao članovi porodice civilne žrtve rata u Srbiji (a to se nepravično rešenje ne ispravljaju ni ovim Nacrtom zakona), jeste taj što je mesto njihove otmice – van teritorije Srbije.

Regionalni karakter sukoba u bivšoj Jugoslaviji doveo je i do značajnih migracija žrtava iz jedne u drugu državu. Brojne žrtve koje su u momentu akta nasilja imale državljanstvo jedne države, a akt nasilja su preživele u toj ili nekoj drugoj državi, danas žive u Srbiji. Administrativni zahtev da se žrtvom smatra samo osoba koja je u trenutku stradanja imala državljanstvo Republike Srbije nije ništa drugo nego dodatna kazna žrtvama koje su bez svoje volje, vrlo često i pod ozbiljnom pretnjom po život ili zdravlje morale napustiti svoju matičnu državu. Ovaj zahtev lišen je svakog smisla i u suprotnosti sa zahtevima pravičnosti i poštovanja ljudskog integriteta i dostojanstva, a u praksi praktično negira i samo postojanje velikog broja žrtava teških kršenja ljudskih prava koje danas žive u Srbiji, a ne ostvaruju prava ni po jednom drugom zakonu u drugoj zemlji. Istovremeno, Nacrtom Zakona se priznaje status borca i stranim državljanima koji su se borili tokom rata na Kosovu, ili u drugim mirnodoposkim akcijama opisanim u članu 4 tačka 5 i 7.

b) Nacrt zakona zadržava režim priznavanja statusa civilnih invalida rata i njihovih porodica koji je trenutno na snazi (Zakon o pravima civilnih invalida rata, "Sl. glasnik RS", br. 52/96), koji obiluje diskriminatornim odredbama, odnosno nedozvoljenim pravljjenjem razlike ili isključivanjem određenih kategorija žrtava.

Predloženi Nacrt zakona zadržava podelu među žrtvama teških kršenja ljudskih prava tokom oružanih sukoba na podobne i nepodobne žrtve, odnosno na one kojima se status priznaje i one kojima se taj status ne priznaje iz razloga koji predstavljaju kršenje ustavnog načela zabrane diskriminacije i jednakosti građana. Nacrt zakona, preuzimajući postojeće zakonsko rešenje, zapravo iznova afirmiše sistemsku diskriminaciju čitavih kategorija žrtava koje danas žive u Srbiji - porodice nestalih, žrtve seksualnog nasilja i žrtve sa psihičkim posledicama. Tako na primer, Rešenje koje Nacrt zakona (član 18 i 19) preuzima iz postojećeg zakonskog okvira (član 2 i 3), [negira pravo](#) žrtvama koje su pretrpele akt nasilja od strane pripadnika oružanih snaga Srbije da dobiju formalni status civilnog invalida rata, ili člana porodice civilne žrtve rata. Ovakvo rešenje osim što je bilo predmet kritika međunarodnih tela za zaštitu ljudskih prava (o čemu će biti reči), predstavlja i flagrantno kršenje ustavnog principa jednake zakonske zaštite, bez

diskriminacije po bilo kom osnovu (član 21 Ustava Republike Srbije). Ovo rešenje nije u skladu ni sa ustanovljenom praksom Evropskog suda za ljudska prava koji je u više predmeta zauzeo stav da se u principu ne postavljaju bilo kakva ograničenja državama da li će ili neće propisati mere socijalne zaštite, ali ako država odluči da pruži takve mere, to mora učiniti na način koji je u skladu sa načelom zabrane diskriminacije.^[2]

Nacrt zakona zadržava i rešenje iz sada važećeg Zakona da su porodice civilnih žrtava rata samo one porodice čiji je član ubijen ili poginuo, ali ne i nestao (član 18). Bez bilo kakvog obrazloženja, smisla, negiranjem principa pravičnosti i elementarne etike, autori ne priznaju postojanje jedne od najranjivijih kategorija žrtava u oružanim sukobima – porodice nestalih. Specifičnosti njihovog statusa i trauma svojstvena ovoj kategoriji žrtava dovela je u mnogim državama sa post-konfliktnim nasleđem do usvajanja posebnih zakona koji predviđaju posebna prava i pravne režime za porodice nestalih. U našem susedstvu, to je učinila BiH. U Hrvatskoj i Kosovu porodice nestalih su prepoznate kao posebne kategorije žrtava u zakonima koji regulišu prava civilnih žrtava rata. Treba naglasiti i da je Srbija potpisnica Konvencije o zaštiti svih lica od prisilnih nestanaka kojom se obavezala da će propisati i poštovati posebna prava porodica nestalih. Nasuprot potpisanim međunarodnim obavezama i standardima zaštite ove specifične grupe žrtava, porodice nestalih u Srbiji prema važećem pravnom okviru kao i prema Nacrtu zakona prinuđene su da zarad ostvarivanja prava u svojstvu porodica civilnih žrtava rata svoje nestale proglašavaju umrlim, što je zahtev koji se u savremenom svetu smatra neprimerenim i ponižavajućim za porodice koje godinama pa i decenijama tragaju za telima svojih najbližih. Na ovaj način, prema procenama FHP-a, najmanje hiljadu porodica nestalih koji žive u Srbiji ostaju bez formalnog priznanja i uskraćena su im prava.

Ovde posebno treba istaći da, suprotno tretmanu porodica nestalih civila, Nacrt zakona porodicama nestalih boraca obezbeđuje priznanje statusa i to već u narednom članu predloženog teksta (član 20, stav 1).

Osim porodica nestalih kao globalno prepoznate posebne kategorije žrtava, Nacrt zakona ne prepoznaje ni kategoriju žrtava seksualnog nasilja. Posebno je alarmantna i zabrinjavajuća činjenica da autori nisu uzeli u obzir da je Republika Srbija nedavno [potpisala](#) Deklaraciju o sprečavanju seksualnog nasilja u konfliktima, čije je jedno od osnovnih načela zaštita i pružanje adekvatne pomoći i brige žrtvama seksualnog nasilja tokom konflikta. Time su grubo zanemarili i obesmislili nedavno iskazano opredeljenje Srbije da na globalnom nivou promoviše i podrži borbu protiv seksualnog nasilja i podrške žrtvama tog nasilja.

Svojstvo civilnog invalida rata, prema Nacrtu zakona (kao i prema važećem Zakonu) određuje se prema stepenu fizičke invalidnosti. Samo osoba sa minimum 50% invalidnosti može, uz druge brojne uslove, steći status civilnog invalida rata. Ovakvo rešenje je duboko nepravično i u neskladu sa savremenim shvatanjima potreba i zaštite žrtava kršenja ljudskih prava. Naime, autori Nacrta zakona su morali imati u vidu da su posledice nasilja koje su žrtve preživele vrlo često i isključivo psihičke prirode. To je posebno svojstveno kod žrtava seksualnog nasilja i žrtava torture i nečovečnog postupanja. Jedna od najčešćih psihičkih posledica koje se javljaju kod žrtava koji su preživeli neku vrstu nasilja je post-traumatski stresni poremećaj (PTSP) koji ima snažan negativan efekat na izgleda da ta osoba ostvari normalan život, čineći je praktično osobom sa invaliditetom sa

[2] Slučaj *Stec i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, predstavka br. 65731/01 i 65900/01, presuda od 12. aprila 2006, § 52; Odluka o prihvatljivosti predstavke *Stec i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, § 54 i 55.

značajno umanjenom životnom aktivnošću. Da su autori bili svesni da je PTSP ili neki drugi psihički poremećaj objektivna posledica sa kojom se osobe koje prežive traumu suočavaju, jasno je iz norme Nacrta zakona kojom se regulišu osnovi za sticanje statusa ratnog vojnog invalida. Naime u članu 8 Nacrta Zakona, autori predviđaju i *bolest* kao osnov za invaliditet, dok taj osnov nije predviđen za sticanje statusa civilnog invalida rata (član 18, stav 1), već samo *rana, povreda ili ozleda*. Ostaje nepoznanica zašto je za autore Nacrta zakona beznačajna ovako važna okolnost kada su u pitanju civili a daju mu opravdan značaj samo kad je reč o borcima. Bez obzira na razlog, takvo pravljenje razlike u suprotnosti je sa ustavnim načelom jednakosti zaštite građana pred zakonom i opšteprihvaćenim i obavezujućim normama zaštite ljudskih prava.

v) Postupak ostvarivanja prava je isuviše komplikovan, te negira pravo žrtava na razumevanje postupka.

Prema međunarodnim standardima države treba da usvoje mere koje će minimizirati neugodnost žrtvama i njihovim zastupnicima pre, tokom i nakon sudskih, administrativnih i drugih postupaka koji se tiču interesa žrtava. Takođe, država treba da obezbedi da njeni domaći zakoni, koliko je to moguće, predviđaju da žrtva koja je pretrpela nasilje ili traumu treba da dobije posebnu pažnju i brigu kako bi se izbegla njena ponovna traumatizacija tokom zakonskih i administrativnih procedura dizajniranih da joj pruže pravdu i reparacije. Suprotno opisanim standardima, postupak za ostvarivanje prava predviđen ovim Nacrtom zakona, kao i sam tekst Nacrta sa svojih skoro 250 članova, je komplikovan i nerazumljiv za potencijalne beneficijare prava. Za podnošenje zahteva za ostvarivanje prava po ovom Nacrtu, podnosiocu bi bila neophodna pravna pomoć, što je suprotno navedenim međunarodno pravnim instrumentima koji zahtevaju jednostavnu proceduru, sa minimalnim neugodnostima za žrtve. Na ovaj način, režim predviđen ovim Nacrtom zakona odvraća potencijalne beneficijare od upuštanja u ovako komplikovanu i neizvesnu proceduru, čime se ovaj zakon obesmišljava. Tako komplikovana procedura nesumnjivo bi izlagala neprimereno stresnoj i neizvesnoj proceduri, dovodeći do sekundarne viktimizacije.

Nacrtom zakona takođe nije predviđeno aktivno informisanje beneficijara o pravima garantovanim ovim nacrtom kroz medijsku kampanju ili drugi način. Direktiva Evropske Unije 2012/29/EU o uspostavljanju minimalnih standarda o pravima, podršci i zaštiti žrtava krivičnih dela, garantuje žrtvama pravo na informisanje o svim elementima vezanim za njihovo ostvarivanje prava. Prema ovoj Direktivi, države su dužne da osiguraju da žrtve ostvaruju svoje pravo na informisanje od prvog kontakta sa državnim organom o njihovim pravima, uključujući i informisanje o njihovom pravu na: medicinsku, specijalističku i psihološku podršku; besplatnu pravnu pomoć; zaštitu, i dr. Nacrt zakona takođe ne predviđa poseban režim obuke državnih organa koji dolaze u kontakt sa žrtvama i beneficijarima ovog zakona. Direktiva Evropske Unije 2012/29/EU nalaže državama da obezbede specijalističku obuku svih državnih službenika koji stupaju u kontakt sa žrtvama kako bi bolje razumeli njihove potrebe i tretirali ih na profesionalan način i sa poštovanjem.

g) Nacrt Zakona neosnovano favorizuje vojne invalide i porodice palih boraca u odnosu na civilne invalide rata i porodice civilnih žrtava rata pružajući im daleko veći broj prava i lakše uslove za ostvarivanje tih prava.

Očigledno privilegovanje boraca, ratnih vojnih invalida i porodica palih boraca u odnosu

na civilne žrtve rata u ovom Nacrtu zakona moglo bi se razumeti i prihvatiti kao legitimno opredeljenje autora kada je reč o nekim posebnim pravima koja se predviđaju za prvu kategoriju. Međutim, autori Nacrta zakona su u nameri da toj kategoriji, u skladu sa proklamovanim načelima i vrednostima ovog Nacrta zakona, daju naglašeni značaj i odaju priznanje za zasluge u proteklim ratovima, otišli predaleko i direktno prekršili ustavni princip jednakosti zaštite građana pred zakonom i opšteprihvaćena i obavezujuća načela zaštite ljudskih prava. Već ranije smo u nekoliko primera apostrofirali nejednak tretman osoba koje imaju status civila u odnosu na osobe sa vojnim statusom, i to bez zakonitog i smislenog osnova i opravdanja za takav tretman. Tako, porodice nestalih civila ne mogu dobiti status civilne žrtve rata, dok porodice nestalih boraca to mogu; status ratnog vojnog invalida biće priznat i osobi koja pati od psihičkih posledica učešća u ratnom sukobu, dok se civilima koji su pretrpeli torturu, nečovečno postupanje ili seksualno zlostavljanje ne priznaje status civilnog invalida rata ukoliko nemaju fizičke povrede, uprkos teškim psihičkim posledicama preživljenog nasilja. Dalje, procenat, odnosno prag invalidnosti koji se zahteva za priznanje statusa civilnog invalida rata, značajno je viši od procenta, odnosno praga invalidnosti koji se zahteva od vojnih invalida rata. Kod civilnih invalida taj procenat je 50%, dok je kod vojnih invalida 20%.

Takođe, Nacrtom Zakona se znatno unapređuje položaj vojnih invalida rata, porodica palih boraca i borce uvođenjem značajnog broja novih prava u odnosu na postojeći zakonski okvir, dok je sadržaj i obim prava civilnih invalida i porodica civilnih žrtava rata gotovo nepromenjen. Dodatna prava koje Nacrt Zakona predviđa za borce i vojne invalide su: medicinsko-tehnička pomagala, invalidski dodatak, prioritet pri upisu u obrazovne ustanove, prioritet pri dodeli stipendija i smeštaja u đačke, odnosno studentske domove, prioritet u rešavanju zakonom utvrđenih prava i interesa, pravo na olakšice u ostvarivanju komunalnih usluga, pravo na prioritet u zapošljavanju, pravo na rešavanje stambenih potreba, pravo na poseban penzijski staž, poreske i carinske olakšice, pravo na legitimaciju i pravo na počasno mesto na državnim svečanostima. Sa druge strane, jedino novo pravo predviđeno za civilne invalide rata ovim Nacrtom je jednokratna pomoć u slučaju smrti korisnika.

Član 47. Nacrta zakona previđa da pravo na porodičnu invalidninu ima civilni invalid rata. Međutim, Nacrt nigde ne govori o ovom pravu za porodice civilnog invalida rata. Civilne žrtve rata su isključene iz prava na porodičnu invalidninu. Član 62. Nacrta predviđa pravo na medicinsko-tehnička pomagala samo za vojne invalide, ali ne i za civilne invalide rata. Član 63. Nacrta predviđa pravo na banjско-klimatski oporavak samo za vojne invalide, a ne i za civilne invalide rata. Član 98. Nacrta predviđa pravo na prioritet pri upisu u obrazovne ustanove za decu palih boraca, ratnih vojnih invalida i boraca prve kategorije, ali ne i za decu civilnih invalida i civilnih žrtava rata. Član 99. predviđa pravo na prioritet pri dodeli stipendija i smeštaja u đačke, odnosno studentske domove za decu palih boraca, ratnih vojnih invalida i boraca prve kategorije, ali ne i za decu civilnih invalida i civilnih žrtava rata. Na ovaj način, Nacrt neopravdano isključuje ove kategorije žrtava iz osetljivih društvenih grupa predviđenih zakonom o učenikom i studentskom standardu. Član 100. predviđa pravo na prioritet u rešavanju zakonom utvrđenih prava i interesa za borce prve kategorije, vojne invalide i korisnike porodične invalidnine po osnovu palog borca, po osnovu lica koje je poginulo i po osnovu umrlog vojnog invalida, ali ne i za civilne invalide i civilne žrtve rata. Član 102. Nacrta predviđa pravo na prioritet u zapošljavanju za decu palih boraca, ratne vojne invalide i borce prve kategorije, ali ne i za civilne invalide i civilne žrtve rata. Član 105. Nacrta predviđa poreske i carinske olakšice za vojne invalide, ali ne i za civilne invalide i civilne žrtve rata. Član 120. Nacrta predviđa pravo na naknadu troškova ekshumacije palog borca, međutim ne i za civilne invalide i civilne žrtve rata. Ovakvo rešenje neosnovano diskriminiše ove kategorije žrtava, posebno

ako se ima u vidu da se iz ratova u bivšoj Jugoslaviji još skoro 12 000 osoba vodi kao nestalo. Član 121. ovim kategorijama lica takođe uskraćuje pravo na naknadu troškova sahrane, iako im takvo pravo garantuje aktuelni Zakon o civilnim invalidima rata.

d) Predloženi Nacrt zakona nije u skladu sa međunarodnim standardima ljudskih prava, koji se direktno primenjuju u Republici Srbiji, kao ni potrebom usklađivanja pravnih normi sa tekovinama Evropske Unije.

Iako su pojedini defekti Nacrta zakona razmatrani u okviru posebnih pitanja, ovde ćemo još jednom naglasiti da je pravni režim koji ovaj Nacrt uspostavlja kada je reč o civilnim invalidima rata i porodicama civilnih žrtava rata u dubokom i nepomirljivom nesaglasju sa opšteprihvaćenim i obavezujućim normama zaštite i unapređenja ljudskih prava.

Autori Nacrta zakona nisu uzeli u razmatranje ozbiljne primedbe na trenutni režim prava civilnih žrtava rata koje su uputila najvažnija međunarodna tela za zaštitu ljudskih prava. Videti: 1) Zaključne primedbe UN Komiteta za ljudska prava o primeni Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima u Srbiji, mart-april 2011. godine ([tačka 10 i 19](#)) [[izvorni dokument](#)]; 2) Zaključne primedbe Komiteta za sprečavanje torture o primeni Konvencije o sprečavanju torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih postupaka i kazni u Srbiji ([tačka 18](#)), novembar 2008. godine [[izvorni dokument](#)]; 3) Izveštaj Komesara za ljudska prava Saveta Evrope posle posete Srbiji, jun 2011, ([tačka 2.b.](#)); [Preliminarne zaključke](#) Radne grupe UN Komisije za prisilne nestanke posle posete Srbiji u junu 2014. godine.

Takođe, autori Nacrta zakona nisu uzeli u obzir i sledeće međunarodne standarde iz oblasti prava žrtava kršenja ljudskih prava: 1) Osnovni principi Ujedinjenih nacija o pravu na lek i reparacije za žrtve teških kršenja međunarodnog humanitarnog prava i ozbiljnih kršenja međunarodnog humanitarnog prava iz 2005. godine [[izvorni dokument](#)]; 2) Konvencija Saveta Evrope o pravu žrtava nasilnih zločina na kompenzaciju [[izvorni dokument](#)]; 3) Deklaracija UN osnovnih pravnih principa za žrtve krivičnih dela i zloupotrebe moći [[izvorni dokument](#)]; 4) Direktiva Evropske Unije 2012/29/EU o uspostavljanju minimalnih standarda o pravima, podršci i zaštiti žrtava krivičnih dela [[izvorni dokument](#)]; 5) Direktiva EU 2004/80/EC o kompenzaciji za žrtve krivičnih dela [[izvorni dokument](#)]; 6) Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda [[izvorni dokument](#)]; 7) Povelja o osnovnim pravima Evropske Unije [[izvorni dokument](#)]; 8) Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima [[izvorni dokument](#)]; 9) Konvencija o sprečavanju torture [[izvorni dokument](#)]; 10) Opšti komentar br. 3 o tumačenju člana 14 ove Konvencije [[izvorni dokument](#)]; 11) Konvencija o zaštiti svih lica od prisilnih nestanaka [[izvorni dokument](#)]; 12) Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom [[izvorni dokument](#)].

Takođe, Nacrt zakona nije u skladu sa nalazima Evropske Komisije u izveštaju o napretku Srbije za 2014. godinu, u kojem se konstatuje da „Samo nekoliko žrtava ratnih zločina ima pristup delotvornoj naknadi unutar važećeg zakonodavnog okvira“, te da „nije došlo do poboljšanja pomoći žrtvama“.

e) Načela Nacrta zakona, jasno pokazuju da Autorima uopšte nije bila namera da se unapredi položaj kategorije civilnih invalida i porodica civilnih žrtava rata niti da se isprave opisane nezakonitosti postojećeg zakonskog okvira.

Načela Nacrta zakona (predstavljena u Obrazloženju Nacrta Zakona) formulisana su na

način neprihvatljiv za zakon koji uređuje ovako osetljivu materiju. U proklamovanim načelima, nema govora o vrednostima i ciljevima Nacrta zakona već se samo daju formalne karakteristike prava i neka opšta, neupitna pravno-tehnička obeležja zakona i materije koju ona reguliše. U delu obrazloženja koje se tiče razloga donošenja ovog zakona ističe se da će se usvajanjem ovog zakona „afirmisati trajna vrednost borbe za odbranu nezavisnosti, suverenosti i ustavnog poretka zemlje.“ Nažalost, među razlozima donošenja zakona, kao ni među proklamovanim vrednostima i načelima nema ni reči o važnosti zakona za promovisanje univerzalnih vrednosti poput društvene solidarnosti, priznanja patnje žrtava, odgovornosti, ljudskog dostojanstva žrtava i drugih civilizacijskih tekovina i načela svojstvenih demokratskim društvima koja poštuju i unapređuju ljudska prava.

2. Broj člana u Nacrtu zakona i vaš predlog za izmenu

FHP predlaže povlačenje Nacrta zakona iz procedure i izradu novog nacrta koji bi uvažio sve navedene primedbe. Brojni, ozbiljni i suštinski nedostaci Nacrta Zakona ne ostavljaju prostor i mogućnost unapređenja postojećeg Nacrta Zakona, već ukazuju na potrebu pisanja potpuno novog dokumenta, uz učešće šire stručne javnosti i eksperata, posebno iz oblasti zaštite civilnih žrtava rata.

Takođe, FHP smatra da status civilnih žrtava i njihovih porodica, njihova prava i postupak ostvarivanja tih prava treba da se reguliše posebnim zakonom zbog svih specifičnosti ove kategorije žrtava.

3. Obrazloženje upućenog predloga za izmenu

Nacrt Zakona preuzima režim Zakona o pravima civilnih invalida rata i ni u čemu ga ne unapređuje, niti usklađuje sa realnim potrebama žrtava koje žive u Srbiji, niti sa međunarodnim standardima i osnovnim načelima ljudskih prava.

Rigidno definisanje pojma civilnih žrtava rata, isključivanje nekih od najranjivijih kategorija žrtava rata (porodice nestalih i žrtve seksualnog zlostavljanja) i davanje daleko povoljnijeg statusa vojnim invalidima i porodicama palih boraca, samo su neki od ilustrativnih primera dubokog nerazumevanja ili prostog neprihvatanja civilizacijskih tekovina i obavezujućih normi u oblasti zaštite žrtava kršenja ljudskih prava.

Takođe, FHP ističe da je usvajanje ovog Nacrta zakona neracionalno uzimajući u obzir opredeljenje Srbije za pristupanje EU, jer je očigledno da ovakav zakon ne bi mogao proći test provere usklađenosti sa pravnim tekovinama EU, a posebno sa Evropskom poveljom za ljudska prava, Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava, Direktivom Evropske Unije 2012/29/EU o uspostavljanju minimalnih standarda o pravima, podršci i zaštiti žrtava krivičnih dela, Direktivom EU 2004/80/EC o kompenzaciji za žrtve krivičnih dela, Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i drugim važećim normama u domenu ljudskih prava u EU.

Ukoliko ovaj nacrt Zakona bude usvojen, van domašaja njegove zaštite ostaće prema procenama FHP-a najmanje 15.000 osoba koje bi u skladu sa načelima jednakosti i zaštite prava žrtava kršenja ljudskih prava trebala takvu zaštitu uživati u Republici Srbiji.